

Lovforslag nr. L 183. Fremsat den 22. januar 1992 af kirkeministeren (Torben Rechendorff)

Forslag

til

Lov om domstolsbehandling af gejstlige læresager

Kapitel 1

Lovens område

§ 1. Loven finder anvendelse på sager, der indbringes for præsteretten eller bisperetten med påstand om, at en tjenestemandsansat præst, provst eller biskop i forkyndelsen eller på anden lignende måde har tilsidesat den danske folkekirkes bekendelsesgrundlag (læresager).

§ 2. Retsplejelovens regler om behandlingen af straffesager finder anvendelse ved behandlingen af læresager med de ændringer, der følger af denne lov.

Kapitel 2

Særlige bestemmelser vedrørende præster og provster

§ 3. Kirkeministeren kan efter forudgående forhandling med biskoppen beslutte, at en læresag skal rejses.

Stk. 2. Hvis biskoppen forlanger det, skal kirkeministeren rejse læresag.

Stk. 3. Forinden sag rejses, jf. stk. 1 og 2, skal der gives Akademikernes Centralorganisation lejlighed til at udtale sig.

Stk. 4. Kirkeministeren kan bestemme, at tjenesteforseelser, der ikke er omfattet af § 1, skal medinddrages under sagen.

§ 4. Kirkeministeren udfærdiger klageskrift og beskikker en repræsentant for det offentlige.

§ 5. Læresag, der rejses mod en præst eller provst, indbringes i 1. instans for byretten, der tiltrædes af to teologisk sagkyndige. Retten benævnes præsteretten. Dommeren er præsterettens formand.

§ 6. Beskikkelse af teologisk sagkyndige, som skal være medlemmer af folkekirken, sker på grundlag af en grundliste udarbejdet af Kirkeministeriet med tilslutning af Akademikernes Centralorganisation. Grundlisten skal udarbejdes for et tidsrum af fire år regnet fra en 1. januar og omfatte mindst tyve teologisk sagkyndige.

Stk. 2. Landsrettens præsident danner ved lodtrækning blandt de personer, der er opført på grundlisten, en liste over teologisk sagkyndige i landsretskredsen.

Stk. 3. Til behandling af en sag ved præsteretten udtages de to teologisk sagkyndige, der står øverst på listen over teologisk sagkyndige i landsretskredsen, og som ikke tidligere i det tidsrum, grundlisten gælder, har virket som teologisk sagkyndige.

Stk. 4. I øvrigt finder retsplejelovens regler om udtagelse af domsmænd tilsvarende anvendelse.

§ 7. Forfølgning sker ved præsteretten på det sted, præsten eller provsten gør tjeneste.

Stk. 2. Såfremt en præsts eller provsts ansættelsesområde dækker flere retskredse, sker forfølgning ved præsteretten på det sted, hvor den pågældende har bopæl.

§ 8. En præst eller provst, der indklages for præsteretten, har de rettigheder og pligter, som

efter reglerne i kapitel 80 i retsplejeloven tilkommer tiltalte under en straffesag.

Stk. 2. Retten beskikker efter begæring, eller såfremt det findes hensigtsmæssigt, en bisidder for den indklagede, medmindre den pågældende har valgt en sådan.

§ 9. Domme afsagt af præsteretten kan af kirkeministeren eller af præsten eller provsten inden fire uger ankes til landsretten.

Stk. 2. Ved behandlingen af ankesagen tiltrædes landsretten af tre teologisk sagkyndige, der udtages efter reglerne i § 6. Reglerne i § 4 og § 8 finder tilsvarende anvendelse.

§ 10. Landsrettens dom i en ankesag kan alene ankes efter de i retsplejeloven gældende regler. Fristen for indgivelse af ansøgning om anketilladelse er dog fire uger.

Kapitel 3

Særlige bestemmelser vedrørende biskopper

§ 11. Læresag, der rejses mod en biskop, indbringes i 1. instans for den landsret, hvorunder stiftet hører. Landsretten, der tiltrædes af de to efter embedsalder ældste biskopper som teologisk sagkyndige, benævnes bisperetten.

§ 12. Kirkeministeren afgør, om en læresag skal rejses.

Stk. 2. Forinden sag rejses, jf. stk. 1, skal der gives Akademikernes Centralorganisation lejlighed til at udtale sig.

§ 13. Reglerne i § 4 og § 8 finder tilsvarende anvendelse.

§ 14. En biskop kan ikke findes skyldig i tilsidesættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag mod begge de teologisk sagkyndiges stemmer.

§ 15. Domme afsagt af bisperetten kan af kirkeministeren eller biskoppen inden fire uger ankes til Højesteret.

Kapitel 4

Disciplinære straffe

§ 16. For tilsidesættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag og for andre tjenesteforselser, jf. § 3, stk. 4, kan idømmes advarsel, irettesættelse, bøde indtil ½ måneds løn eller afsked.

Kapitel 5

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser m.v.

§ 17. Loven træder i kraft den 1. juli 1992.

Stk. 2. Samtidig ophæves:

- 1) Danske Lov 1-2-13, 1-2-15 og 1-6-8,
- 2) Forordning af 5. december 1806 angående, hvorledes med Skifter og Auctioner efter personer af gejstlig Stand, samt gejstlige Sagers Pådømmelse i første Instans, bør forholdes, og
- 3) § 21, stk. 2, i lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 748 af 1. december 1989.

Stk. 3. Den i § 6, stk. 1, nævnte grundliste udarbejdes første gang for et tidsrum af fire år og søks måneder.

§ 18. I lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, jf. lovbekendtgørelse nr. 572 af 5. august 1991, affattes § 44 således:

»Bestemmelserne i § 20, stk. 2 og 3, §§ 21-24, § 28, § 31, § 53, stk. 1, nr. 2, og stk. 4, § 54 og § 54 a, stk. 2, finder ikke anvendelse på sager, der behandles efter lov om domstolsbehandling af gejstlige læresager«.

§ 19. Sager, der ved lovens ikrafttræden er rejst til behandling ved provsteret, berøres ikke af reglerne i denne lov.

§ 20. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft på Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning.

Under 1. behandlingen i Folketinget af forslag til lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. (nu lov nr. 310 af 16. maj 1990) tilkendegav kirkeministeren at ville vende tilbage til spørgsmålet om ophævelse af provsteretterne (Folketingstidende 1989-90, bind 13, spalte 5046).

I kommissoriet for ansættelseslovudvalget, der forberedte forslaget til en særlig ansættelseslov på folkekirkens område, blev det – bl.a. foranlediget af den kritik, som fremkom imod de gejstlige domstole i forbindelse med de seneste provsteretsundersøgelser – særligt pålagt udvalget at overveje, om det kunne anses for hensigtsmæssigt at opretholde de gejstlige retter i deres nuværende form. Såfremt dette skønnedes at være tilfældet, anmodedes udvalget om at udarbejde forslag til tidssvarende regler om procesmåden ved disse retter.

I ansættelseslovudvalget og i underudvalget vedrørende præster og provster sad bl.a. repræsentanter for biskopperne, for Den Danske Præsteforening, for Danmarks Provsteforening og for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer.

Udvalget behandlede disse spørgsmål i sin betænkning (betænkning nr. 1182/1989 angående ansættelse i stillinger i folkekirken m.m.) kapitel 4, side 65 ff. I betænkningens afsnit 4.1. behandles overvejelserne i begyndelsen af dette århundrede om ophævelse af de gejstlige retter. Endvidere omtales udviklingen i de tjenstemandsretlige disciplinærregler for præster. I afsnit 4.3. gives en kort fremstilling af reglerne om de gejstlige retter og deres virkemåde, jf. betænkningen side 70-73.

2. Disciplinærfølgning imod præster og provster.

Disciplinærfølgning af tjenstemandsansatte præster sker som udgangspunkt efter de almindelige regler i tjenstemandslovens kapitel 4 om suspension, disciplinærfølgning og injuriersøgsmål. En præst, der indberettes for en tjenstlig forseelse, skal

have udleveret en fremstilling af sagens faktiske omstændigheder og have lejlighed til skriftligt at udtale sig herom, jf. tjenstemandslovens § 20, stk. 1. Kan sagen herefter ikke slutes med en irettesættelse, advarsel eller mindre bøde, skal en disciplinær undersøgelse ved forhørsleder finde sted, jf. tjenstemandslovens § 24, smh. med §§ 20-22. På det derved fremkomne grundlag afgør kirkeministeren om disciplinær straf er forskyldt, og i bekræftende fald, hvilken straf, der skal pålægges. I almindelighed vil Kirkeministeriet anmode præsidenten for Københavns byret eller præsidenten for vedkommende landsret om at udpege forhørsleder i disciplinærsager vedrørende præster.

Ved tjenstemandslovens § 44, stk. 2, er der imidlertid givet en præst, imod hvem disciplinærsag er indledt, ret til at forlange undersøgelsen henvist til en provsteret. Tilsvarende ret har kirkeministeren fra første færd, jf. samme bestemmelses stk. 1.

3. De gejstlige retter.

De gejstlige retter er provsteretten og landemoderetten. Fra sidstnævnte er der ankemulighed til Højesteret.

Provsteretten er en del af det særlige gejstlige retssystem, der videreførtes efter Reformationen og er opretholdt ved retsplejereformerne i begyndelsen af dette århundrede, jf. retsplejelovens § 1, stk. 2, hvorefter lovens regler ikke finder anvendelse på de gejstlige retter.

Provsteret er gennem adskillige år alene blevet nedsat af kirkeministeren, der også afgør, om provsteretten alene skal undersøge en sag eller tillige pådømme den.

Provsteretten består af den stedlige dommer og provst.

Procesmåden hviler på reglerne for retsplejereformerne i begyndelsen af dette århundrede, dvs. regler, som netop ved retsplejeloven er forladt for de almindelige domstole.

Særligt skal fremhæves, at sagsbehandlingen ved provsteret er skriftlig. Der er ikke vidnepligt, hvilket indebærer, at vidneafhøringer som udgangspunkt skal ske ved de ordinære domstole (hjemting).

Provsterettens formand, som normalt vil være den juridiske dommer, leder behandlingen af sagen ved provsteret. Ved en undersøgende provsteret foretager provsterettens formand afhøring af præsten og eventuelle vidner.

Landemoderetten består af stiftamtmanden og biskoppen med domprovsten som protokolfører og to provster eller præster som vidner.

Der henvises i øvrigt til betænkningen side 70-73.

4. Kritikken imod de gejstlige retter.

Ansættelseslovudvalgets kritik af provsteretten, jf. betænkningen side 73, retter sig dels imod provsterettens sammensætning og dels imod procesmåden. Det er anset for stridende imod nutidig retsopfattelse, at den provst, der har taget del i den administrative behandling af en sag, tillige skal have sæde i den domstol, der senere skal behandle sagen. Denne omstændighed har medført, at Kirkeministeriet til de senere provsteretter har beskikket en anden provst, men også denne fremgangsmåde anser udvalget for kritisabel, idet den gejstlige dommer derved vælges for den konkrete sag af ansættelsesmyndigheden.

Hvad angår procesmåden kritiseres specielt, at sagsbehandlingen er skriftlig. Det er ikke acceptabelt, at vidneafhøringér skal foregå ved anden ret, når provsteretten skal fungere som netop undersøgende ret. Provsteretterne har derfor også i praksis tillempt sig og modtaget vidneudsagn, men i denne udvikling savnes regler om vidnepligt. Udvalget anfører endvidere, at da procesmåden ved de almindelige domstole er kontradiktorisk, er dommeren uvant med rollen som forhørsleder. Dette kan i forbindelse med den omstændighed, at normalt kun præsten er repræsenteret under sagen med bisidder, vanskeliggøre vidneafhøringerne.

Udvalgets kritik af landemoderetten er parallel hermed. Landemoderettens sammensætning af en administrativ embedsmand (stiftamtmanden) og den biskop, der har foretaget sagens administrative behandling og i denne forbindelse har foretaget indstilling til Kirkeministeriet om sagen, er ikke i overensstemmelse med sædvanlige retsgarantier. Procesmåden ved landemoderetten er skriftlig, og kritikken imod procesmåden ved provsteretter har derfor samme gyldighed her.

Endvidere har udvalget påpeget, at den omstændighed, at disciplinærsager ved de gejstlige retter behandles som straffesager, rejser særlige problemer, jf. betænkningen side 73-74.

Udvalget kritiserer også den manglende retsgaranti for præsterne ved, at det er kirkeministeren, der afgør, om provsteretten skal være dømmende eller undersøgende. Denne kritik har specielt betydning i

relation til tjenestemandsløvens § 44, hvorefter en præst kan forlange, at en disciplinærundersøgelse efter reglerne i tjenestemandsløvens kapitel 4 henvises til provsteret, men det er kirkeministeren, der afgør, om provsteretten skal pådømme sagen.

Hertil kan føjes, at der ikke findes provsteretter i København og dette skaber en ubegrundet ulighed mellem præster i og uden for København, som ikke fremgår af bestemmelsen i tjenestemandsløvens § 44.

Om baggrunden herfor henvises til betænkningen side 70.

5. Ansættelseslovudvalgets forslag.

Argumenterne imod de nuværende gejstlige domstole er efter ansættelseslovudvalgets opfattelse så omfattende, at de bør nedlægges. Reglerne i tjenestemandsløven om disciplinærforfølgning giver efter udvalgets opfattelse præsterne rimelig betryggelse imod vilkårlige disciplinærsanktioner, og udvalget ser ikke nogen overbevisende grund til for denne tjenestemandsgruppe at opretholde særregler for disciplinærforfølgning.

Kun på et enkelt punkt stiller sagen sig efter udvalgets opfattelse anderledes, nemlig med hensyn til forseelser imod folkekirkens bekendelsesgrundlag. Udvalget anfører, at folkekirken har en selvstændig vital interesse i, at kirkens forkyndelse sikres frihed i forhold til de administrative myndigheder (folkekirkelige og statslige myndigheder), jf. betænkningen side 75.

Udvalget har derfor foreslået, at der foreskrives en retslig afgørelse af forseelser af denne karakter. Sager af denne art må antages at blive ganske få.

Da det må forudses at kunne give anledning til diskussion, om en sag kan indebære tilsidesættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag eller ikke, foreslås det af udvalget, at den endelige administrative afgørelse af dette spørgsmål træffes af kirkeministeren efter indstilling fra biskoppen og forhandling med Akademikernes Centralorganisation (tjenestemandens centralorganisation).

Afgrænsningen mellem læresager og sager om lydighedsnægtelse, herunder de situationer hvor en præst af samvittighedsgrunde nægter at foretage en kirkelig handling, er nærmere omtalt i betænkningen side 76-77.

Særligt hvad angår provsten bemærkes, at kun den egentlige præstetjeneste og ikke de særlige funktioner som provst forudses at kunne give anledning til læresager.

Det bemærkes, at der under høringen over udkastet til ansættelseslov fremkom positive tilkendegivelser med hensyn til forslaget om ophævelse af det særlige nuværende gejstlige retssystem.

F. t. l. vedr. gejstlige læresager

6. *Disciplinærfølgning imod biskopper.*

Ansættelseslovudvalget har ligeledes foreslået, at det i lighed med forslaget vedrørende tjenestemandsansatte præster og provster for biskoppers vedkommende fastsættes, at de almindelige tjenestemandregler om suspension, disciplinærfølgning og injuriersøgsmål i kapitel 4 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken finder anvendelse på tjenesteforseelser med undtagelse af tjenesteforseelser imod folkekirken's bekendelsesgrundlag. Sådanne forseelser foreslås af udvalget i 1. instans behandlet ved landsretten med ankemulighed til Højesteret.

Efter de nuværende regler er Højesteret værneting i sager om biskoppers tilsidesættelse af folkekirken's bekendelsesgrundlag.

Om udvalgets kritik af den nuværende ordning vedrørende biskopper og udvalgets forslag henvises til betænkningen side 79.

7. *Lovforslagets hovedpunkter.*

Lovforslaget er udarbejdet efter principperne i ansættelseslovudvalgets forslag, jf. betænkningen side 77-78 vedrørende præster og provster og side 79 vedrørende biskopper.

Lovforslaget er på baggrund af de indkomne høringsvar ændret på to væsentlige punkter i forhold til det lovudkast, der ligger til grund for forslaget og som er udarbejdet af en embedsmandsarbejdsgruppe efter principperne i ansættelseslovudvalgets forslag, jf. betænkningen side 77-78 vedrørende præster og provster og side 79 vedrørende biskopper.

Om ændringerne henvises til bemærkningerne til § 3, § 6, stk. 3, og § 9, stk. 2.

Efter forslaget behandles læresager ved de almindelige domstole, der tiltrædes af teologisk sagkyndige.

Domstolsbehandlingen sker i folkekirken's interesse. Kirkens forkyndelse sikres frihed i forhold til de administrative myndigheder, jf. ovenfor under pkt. 5., ved at den retslige afgørelse af læresager henlægges til en uvildig instans. I modsætning hertil står den gældende bestemmelse i tjenestemandsløvens § 44, hvorefter en præst eller provst, der er indledt tjenstlig undersøgelse imod, kan forlange sagen henvist til provsteretten, men hvor det alene er kirkeministeren, der afgør, om provsteretten skal afgøre sagen, eller om den kun skal foretage en undersøgelse.

Lovforslaget har sammenhæng med de almindelige disciplinærregler i tjenestemandsløvens kapitel 4 om suspension, disciplinærfølgning og injuriersøgsmål og i kapitel 12 om tjenestemandsløvens ret og

udgør således et supplement til reglerne i tjenestemandsløven.

Behandling af disciplinærsager om andre tjenesteforseelser, dvs. tjenesteforseelser, der ikke vedrører folkekirken's bekendelsesgrundlag, sker efter tjenestemandsløvens regler. Det foreliggende lovforslag indeholder en undtagelse herfra, idet kirkeministeren efter forslaget kan bestemme, at behandlingen af andre påståede tjenesteforseelser begået af tjenestemandsansatte præster og provster kan medinddrages under domstolsbehandlingen af en læresag.

Lovforslaget indeholder i kapitel 2 bestemmelser vedrørende præster og provster og i kapitel 3 bestemmelser vedrørende biskopper.

Endvidere indeholder lovforslaget i kapitel 4 et fælles regelsæt om disciplinære straffe, der kan anvendes over for begge grupper.

Det bemærkes, at loven ikke finder anvendelse på midlertidige hjælpepræster og fungerende sognepræster m.v., som er ansat på overenskomstvilkår efter den til enhver tid gældende overenskomst for akademikere i staten med tilhørende protokollat.

8. *Procesformen.*

Efter lovforslagets § 2 skal domstolsbehandlingen af læresager finde sted i strafferetsplejens former.

Henvisningen til retsplejeløvens regler om straffesager vedrører alene sagernes behandling. Læresager har efter forslaget ikke karakter af egentlige straffesager, men af disciplinærsager.

Dette indebærer, at det ved sagernes pådømmelse, herunder bevisvurderingen, er de almindelige tjenestemandsløvens regler og principper, der finder anvendelse.

Læresager mod præster og provster indbringes efter forslaget i 1. instans for præsteretten, der er sammensat af en dommer og to teologisk sagkyndige.

Præsterettens afgørelser kan indbringes for landsretten, der ved behandlingen af disse sager tiltrædes af tre teologisk sagkyndige.

Det foreslås, at læresager mod biskopper i 1. instans indbringes for landsretten, der tiltrædes af to biskopper, og som betegnes bisperetten.

Bisperettens afgørelser kan indbringes for Højesteret.

Henvisningen til retsplejeløvens regler om behandlingen af straffesager indebærer først og fremmest, at den inkvisitoriske retspleje med dommeren som forhørsleder forlades til fordel for retsplejeløvens akkusatoriske princip. Den inkvisitoriske retsplejeform er efter gældende ret foreskrevet i forbindelse med undersøgende provsteretter.

Lovforslaget medfører, at der nu i de gejstlige sager, der efter forslaget skal behandles ved domstolene, skal medvirke en repræsentant for det offentlige, der på samme måde som en anklager under en straffesag skal sørge for sagens oplysning. Den indklagede har på tilsvarende måde adgang til bistand af en bisidder.

Derudover indebærer henvisningen, at retsplejelovens regler om bl.a. offentlighed, inhabilitet, forkyndelse, vidner, domsmandsrettens votering og afstemninger, forsvarere, domsforhandlingen, sagsomkostninger og rettergangs bøder finder tilsvarende anvendelse.

Herved imødekommes den kritik, der har været rettet mod sagsbehandlingen ved de hidtidige gejstlige domstole.

Det indføres således som noget nyt, at retsmøder i disse sager som udgangspunkt er offentlige, jf. retsplejelovens § 29, og at vidneafhøring som hovedregel finder sted direkte for den dømmende ret, jf. retsplejelovens § 174.

Endvidere finder princippet om mundtlighed anvendelse.

Under hensyn til læresagers særlige karakter vil det dog formentlig i de fleste tilfælde være hensigtsmæssigt, at der finder en vis skriftveksling sted. Det må derfor forventes, at den adgang, som retten har efter retsplejelovens § 927 b til at træffe beslutning om skriftlig forelæggelse, vil blive anvendt i større omfang, end det ellers er tilfældet.

Læresagers karakter af disciplinærsager frem for straffesager gør i øvrigt, at lovforslaget på visse punkter fraviger retsplejelovens regler.

Dette gælder først og fremmest med hensyn til sagens rejsning, lægdommeres medvirken og tidsfrister for anke til højere ret.

Derimod fraviger forslaget ikke retsplejelovens øvrige regler om appel. Dette indebærer, at præsterettens afgørelse i en læresag vil kunne undergives en fuldstændig ankebehandling i landsretten, jf. retsplejelovens § 965 a. Landsrettens dom i en ankesag vil alene kunne ankes til Højesteret med tilladelse efter de herom gældende regler, jf. retsplejelovens § 966. Bisperettens afgørelser vil derimod kunne indbringes for Højesteret uden tilladelse.

Højesterets behandling af en ankesag vil som i straffesager ikke omfatte skyldspørgsmålet, men derimod sanktionsfastsættelsen og eventuelle rettergangsfej, jf. retsplejelovens §§ 943, 945 og 963.

9. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser.

Lovforslaget skønnes ikke at have økonomiske el-

ler administrative konsekvenser af betydning for det offentlige.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til kapitel 1

Til § 1

Lovens anvendelsesområde er sager, der indbringes for præsteretten eller bisperetten med påstand om, at en tjenestemandsansat præst, provst eller biskop i forkyndelsen eller på anden lignende måde har tilsidesat folkekirkenes bekendelsesgrundlag (lære).

Der bliver hermed hjemmel til at henvise disse sager til retslig afgørelse ved domstolene efter de regler, der følger af lovforslaget.

Disse sager, der har karakter af disciplinærsager, da de vedrører påståede tjenesteforseelser imod folkekirkenes bekendelsesgrundlag (lære), betegnes læresager.

Læresagerne vil, jf. også betænkningen side 75, både vedrøre forseelser i præstens forkyndelse i snævrere forstand (prædikenen) og på anden måde. Det er vanskeligt på forhånd at foretage en entydig afgrænsning af de forhold, som vil kunne henføres under lærespørgsmål og indebære indbringelse for præsteret.

På baggrund heraf foreslås det i § 3, at det tilkommer kirkeministeren efter forhandling med biskoppen og konsultation af Akademikernes Centralorganisation at beslutte, om en læresag skal indbringes for domstolene, ligesom biskoppen kan stille krav om, at læresag rejses.

I tiden før grundloven af 1849 var »den evangelisk-lutherske kirke« statsreligion og hvilede på Kongeloven og bestemmelsen i Danske Lov 2-1, der er sålydende: »Den religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiver Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.«

Med grundloven af 1849 og indførelsen af religionsfrihed ophørte Danske Lov 2-1's gyldighed som forskrift om hvilken religion, der gjaldt for landets borgere, og det fastsattes, at den »evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke«, jf. nu grundloven af 1953 § 4. Bekendelsesskrifterne i Danske Lov 2-1 anses imidlertid stadig som grundlaget for kirkens lære og tro, og præsterne i den danske folkekirke har pligt til at forkynde (prædike, undervise eller på anden måde videregive) evangeliet i overensstemmelse hermed.

Præsterne er således bundet af den danske folkekirkens bekendelsesgrundlag, og det kan tilføjes, at for at varetage stilling som præst i folkekirken skal præsten aflægge folkekirkens præsteløfte, hvorefter præsten skal »forkynde Guds ord rent og purt, således som det findes i de profetiske og apostoliske skrifter i vor danske evangelisk-lutherske Folkekirkens symbolske bøger.«

Det forudsættes, at der alene idømmes disciplinær straf efter reglerne i dette forslag, såfremt en tilsidesættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag kan fastslås med den svarende til idømmelse af straf fornødne klarhed, jf. principperne i straffelovens § 1.

På baggrund af læresagernes karakter af disciplinærsager forudsættes det omvendt, at der kan idømmes sanktioner både ved forsætlige og uagtsomme tilsidesættelser af folkekirkens bekendelsesgrundlag.

Til § 2

Vedrørende denne regel henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 8.

Til kapitel 2

Til § 3

Ved tjenestemandsløven er kompetencen til bl.a. at indlede disciplinærfølgning efter lovens kapitel 4 mod præster henlagt til kirkeministeren.

Det tilkommer derfor kirkeministeren at indlede disciplinærsag om påståede tjenesteforseelser vedrørende folkekirkens bekendelsesgrundlag.

Reglen i *stk. 1* vedrører rejnsning af en sådan disciplinærsag til retslig afgørelse ved de almindelige domstole efter reglerne i lovforslaget.

Efter *stk. 1* kan kirkeministeren beslutte, at en læresag skal rejses.

Beslutningen træffes på grundlag af en forudgående forhandling med biskoppen i det stift, hvor præsten eller provsten er ansat.

Efter *stk. 2* forpligtes kirkeministeren til at rejse læresag, hvis den pågældende biskop forlanger det.

Kirkeministeren kan således ikke forhindre, at en læresag skal rejses, hvis biskoppen finder det nødvendigt.

Forslaget indebærer en videregående beskyttelse af kirkens forkyndelse i forholdet til de administrative (folkekirkelige og statslige) myndigheder end forudsat ved ansættelseslovudvalgets forslag, jf. betænkningen side 75-77.

Efter *stk. 3* skal Akademikernes Centralorganisation have lejlighed til at udtale sig forinden læresag rejses, jf. *stk. 1* og *2*.

Efter tjenestemandsløven er der ikke hørings- eller forhandlingspligt inden der indledes disciplinærfølgning efter tjenestemandsløvens kapitel 4. Det er imidlertid fundet naturligt, at centralorganisationen skal have lejlighed til at udtale sig, forinden læresag rejses.

Det må forventes, at Akademikernes Centralorganisation kontakter præstens faglige organisation om sagen.

I *stk. 4* foreslås der givet kirkeministeren bemyndigelse til at bestemme, at tjenesteforseelser, der ikke vedrører folkekirkens bekendelsesgrundlag, kan medinddrages under sagen.

Reglen indebærer, at domstolsbehandling af de påståede tjenesteforseelser træder istedet for tjenstligt forhør efter reglen i tjenestemandsløvens § 20, *stk. 2*.

Den foreslåede regel er i overensstemmelse med ansættelseslovudvalgets forslag, jf. betænkningen side 77.

Til § 4

I konsekvens af at kirkeministeren rejser sag, jf. § 3, foreslås det, at kirkeministeren udfærdiger klageskrift og beskikker en repræsentant for det offentlige.

Klageskriftet udgør grundlaget for rettens behandling af sagen. Det har samme funktion som et anklageskrift under en straffesag, og det forudsættes at have et tilsvarende indhold, jf. herved retsplejelovens § 831.

Klageskriftet forkyndes på samme måde som et anklageskrift, og der skal enten samtidig eller senere forkyndes en stævning for præsten eller provsten, hvorved denne indkaldes til et retsmøde.

Tiltalte i en straffesag har efter retsplejelovens § 840, *stk. 2*, krav på et varsel på mindst 4 dage. Det må imidlertid forventes, at der i læresager, som indholdsmæssigt adskiller sig betydeligt fra straffesager, vil blive givet længere varsel.

Generelt må forberedelsen af læresager forventes at blive af længere varighed, end det normalt er tilfældet for straffesager.

Præsten eller provsten vil skulle gøres bekendt med sin ret til beskikkelse af en bisidder efter § 8, *stk. 2*, og beskikkelse vil i givet fald skulle finde sted.

Det vil formentlig normalt være hensigtsmæssigt at afholde et indledende retsmøde med henblik på at afklare parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, jf. retsplejelovens § 927 a, ligesom det kan være aktuelt, at retten træffer beslutning om skriftlig forelæggelse, jf. retsplejelovens § 927 b.

Det forudsættes, at repræsentanten for det offentlige normalt er advokat eller offentlig anklager, men Kirkeministeriet er i øvrigt frit stillet ved udpegningen.

Den pågældende har under behandlingen af læresager de beføjelser, der efter retsplejeloven tilkommer anklagemyndigheden under behandlingen af en straffesag.

Til § 5

Det foreslås, at læresager imod præster og provster i 1. instans behandles ved præsteretten. Præsteretten er byretten, der tiltrædes af to teologisk sagkyndige.

I retskredse, hvor der er ansat to dommere, og der ikke er indført administrationsordning, følger det af henvisningen i § 2 til de straffeprocessuelle regler, at sagen henlægges til kriminaldommeren.

Til § 6

Stk. 1 og stk. 2 vedrører beskikkelse af teologisk sagkyndige til behandling af læresager ved præsteret og landsret.

Reglerne er udarbejdet efter principperne i retsplejeloven om beskikkelse og udpegning af domsmænd.

Forslaget indebærer, at Kirkeministeriet skal udfærdige en grundliste gældende for fire år over mindst tyve teologisk sagkyndige personer.

Det vil være en betingelse, at de pågældende er teologer, men der vil ikke generelt blive stillet krav om, at disse personer skal være ordineret og arbejde som præster i den danske folkekirke. Udpegning af lærere fra de teologiske fakulteter vil også kunne komme på tale.

Akademikernes Centralorganisation skal som præsternes centralorganisation kunne tilslutte sig, at de pågældende optages på grundlisten.

Det følger af *stk. 2*, at hver landsrets præsident efter modtagelse af grundlisten udarbejder en liste over teologisk sagkyndige i landsretskredsen. Den indbyrdes rækkefølge fastlægges ved lodtrækning. De samme personer vil være optaget på listerne for begge landsretskredse, idet grundlisten forudsættes anvendt fuldt ud, jf. dog reglerne i retsplejelovens kapitel 6 om udelukkelse og fritagelse fra hvervet som lægdommer.

Stk. 3 omhandler udpegning af teologisk sagkyndige til behandlingen af de enkelte sager.

Antallet af teologisk sagkyndige i præsteretten fastsættes til to teologisk sagkyndige. Forslaget indebærer en ændring i forhold til ansættelseslovudvalgets forslag, hvorefter byretterne ved behandlingen

af læresager i 1. instans skulle tiltrædes af et gejstligt medlem. Der henvises til betænkningen side 77.

Udpegningen sker på grundlag af den liste, som er udarbejdet for hver landsretskreds over teologisk sagkyndige.

Det er præsterettens formand, der udtager de to teologisk sagkyndige til behandlingen af en læresag i 1. instans.

De to teologisk sagkyndige, der står øverst på listen, som gælder for landsretskredsen udpeges. De pågældende må ikke tidligere have fungeret som teologisk sagkyndige i den fireårige periode, som grundlisten gælder. Dvs. at udtagelse som udgangspunkt skal ske én gang, enten i vestre eller østre landsretskreds. Når samtlige teologisk sagkyndige på en liste har været udtaget, sker udtagelse på ny forfra.

Der vil tilkomme teologisk sagkyndige vederlag efter de af Justitsministeriet for domsmænd fastsatte regler, jf. for tiden bekendtgørelse nr. 712 af 17. november 1987 om ydelser til lægdommere og vidner m.v.

Til § 7

Med denne bestemmelse fastlægges værnetinget i læresager til tjenestestedet, således at det er uden betydning for stedet for sagens rejsning, at f.eks. et foredrag er holdt, eller et skrift er udgivet uden for pastoratet.

Stk. 2 finder alene anvendelse, såfremt værnetinget ikke entydigt kan fastlægges efter *stk. 1*. Det er forudsat, at den pågældende har bopæl i pastoratet.

Til § 8

I henhold til *stk. 1* har den indklagede de samme rettigheder og pligter, som tilkommer tiltalte under en straffesag, der behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 80.

Dette indebærer bl.a., at en præst eller provst, der er lovligt tilsagt, har pligt til at give møde for præsteretten, men at den pågældende ikke har pligt til at udtale sig og i givet fald ikke udtaler sig under strafansvar.

I *stk. 2* gives der den indklagede en ret til beskikkelse af en bisidder, der har samme funktion og rettigheder som en forsvarer under en straffesag. Det må forventes, at denne ret vil blive udnyttet i langt de fleste sager, der rejses efter denne lov. Den indklagede kan desuden selv vælge en bisidder.

Det følger af retsplejelovens § 733, at bisidderen som udgangspunkt beskikkes blandt kredsen af de af Justitsministeriet antagne offentlige forsvarere, men at andre advokater, f.eks. en advokat, der har været

bisidder i sagens indledende fase, også vil kunne beskikkes.

Salæret til den beskikkede bisidder afholdes som i straffesager af det offentlige, men en præst eller provst, der findes skyldig efter denne lov, vil være pligtig at erstatte det offentlige sagens omkostninger, jf. i det hele retsplejelovens kapitel 91.

Efter reglerne i tjenestemandenslovens § 44, stk. 3, jf. § 23 har tjenestemanden hidtil haft krav på godtgørelse af udgifterne til bisidder, såfremt undersøgelsen sluttes uden ikendelse af disciplinær straf. I andre tilfælde afgør vedkommende minister under hensyntagen til sagens udfald og omstændighederne i øvrigt, om udgiften til bisidder skal godtgøres helt eller delvis. Godtgørelse ydes kun, såfremt det må anses for rimeligt, at tjenestemanden har afholdt udgift til bisidder, og beløbet kan ikke overstige, hvad der for et tilsvarende arbejde ville være blevet tilkendt en beskikket forsvarer i en straffesag.

Til § 9

I *stk. 1* foreslås ankefristen fastsat til 4 uger, svarende til ankefristen i civile sager, idet der ikke skønnes at være det samme behov for hurtig iværksættelse af en eventuel anke som i straffesager, men tværtimod kan være ønskeligt med en lidt længere periode til at afslutte overvejelserne og eventuelle konsultationer.

Efter *stk. 2* tiltrædes landsretten ved ankesagens behandling af tre teologisk sagkyndige, der udtages fra samme liste og efter samme regler som de teologisk sagkyndige, der medvirker i præsteretten.

Fastsættelse af antallet af teologisk sagkyndige til tre teologisk sagkyndige ved landsrettens ankesagsbehandling indebærer en ændring i forhold til ansættelseslovudvalgets forslag, hvorefter landsretten skulle tiltrædes af to gejstlige medlemmer. Der henvises til betænkningen side 78.

I øvrigt henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 8.

Til § 10

Vedrørende denne regel henvises til de almindelige bemærkninger pkt. 8.

Til kapitel 3

Til § 11

Det foreslås, at læresager imod biskopper i 1. instans behandles ved landsretten, der tiltrædes af to biskopper som teologisk sagkyndige. Dette sker ved, at retsformanden indkalder de to efter embedsalders ældste biskopper.

Retsformanden i den pågældende afdeling er bisperettens formand.

Forslaget er udarbejdet med udgangspunkt i ansættelseslovudvalgets forslag, jf. betænkningen side 79.

Til § 12

Det foreslås i *stk. 1*, at kompetencen til at afgøre, om der skal rejses en læresag imod en biskop, henlægges til kirkeministeren.

Efter *stk. 2* skal Akademikernes Centralorganisation have lejlighed til at udtale sig, forinden læresag rejses.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 3, stk. 1, og stk. 3.

Til § 13

Reglen i § 4 om, at kirkeministeren udfærdiger klageskrift og beskikker en repræsentant for det offentlige, finder tilsvarende anvendelse på læresager imod biskopper.

Henvisningen til § 8 indebærer, at en biskop, der indklages for bisperetten, har de samme rettigheder og pligter, som tilkommer en præst eller provst.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 4 og § 8.

Til § 14

Reglen indeholder en særregel om landsrettens afstemning i læresag mod en biskop. Baggrunden herfor er landsrettens foreslåede sammensætning i disse sager, hvor de teologisk sagkyndige udgør et mindretal.

I tilfælde, hvor stemmerne fordeler sig anderledes, eller hvor landsretten skal træffe afgørelse om andre spørgsmål, f.eks. fastsættelse af disciplinær straf efter § 16, gælder de almindelige regler om rettens rådslagninger og afgørelser i straffesager, jf. retsplejelovens kapitel 20.

Til § 15

Reglen svarer til § 9, stk. 1. Der henvises til bemærkningerne til denne regel samt til de almindelige bemærkninger pkt. 8.

Til kapitel 4

Til § 16

Reglen giver mulighed for at idømme en præst, provst eller biskop en disciplinær straf for tjenesteforseelser imod folkekirkens bekendelsesgrundlag.

Reglen indeholder de disciplinære sanktioner, der hidtil i praksis har været anvendt over for præster efter § 24 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Til kapitel 5

Til § 17

Efter *stk. 3* skal den grundliste, som Kirkeministeriet skal udarbejde over teologisk sagkyndige, jf. § 6, stk. 1, første gang udarbejdes for et tidsrum af fire år og 6 måneder. Baggrunden herfor er det foreslåede ikrafttrædelsestidspunkt for loven. Herefter skal grundlisten udarbejdes for et tidsrum af fire år regnet fra en 1. januar, jf. § 6, stk. 1.

Til § 18

Gennemførelse af det foreliggende lovforslag indebærer en ændring af § 44 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

I § 18 klarlægges kompetencefordelingen mellem disciplinærfølgning efter lovforslaget ved præsteret/bisperet og disciplinærfølgning efter tjeneste-

mandslovens kapitel 4 (individualfølgning) og kapitel 12 (kollektiv følgning).

Forslaget indebærer følgende:

- 1) Der er hjemmel til at suspendere i læresager, der behandles ved præsteret eller bisperet, idet tjenestemandens § 19 modsætningsvis er gældende.
- 2) Tjenestemanden skal have kopi af eventuelle indberetninger i læresager, idet tjenestemandens § 20, stk. 1, modsætningsvis er gældende.
- 3) Tjenestemandens §§ 21-24 om disciplinærfølgning finder ikke anvendelse, når sagen behandles ved præsteret eller bisperet. Om en sag, der vedrører tilsidesættelse af folkekirkes bekendelsesgrundlag, skal behandles ved disse retter, afgøres efter det foreliggende lovforslag.
- 4) Sager om kollektiv overtrædelse af tjenestemandens § 10 behandles af Tjenestemandens retten, hvis sagen ikke behandles som læresag ved præsteret eller bisperet.
- 5) Afskedsvarsel efter tjenestemandens § 28 og høringsreglerne i tjenestemandens § 31 skal ikke iagttages, når afskedigelse foretages ved dom.